

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A gyermekkorú tanú kihallgatásának különös szabályai
a polgári perekben és a büntetőeljárás során**

Szerző: Dr. Ódor Éva

Tatabánya, 2016. május 8.

I. Bevezető

A gyermek meghallgatása a mind a polgári mind a büntető ügyekben szakértelmet és speciális hozzáállást igényel. Lényeges szem előtt tartani azt, hogy a gyermek meghallgatása megfelelő körülmények között történjen a gyermek helyzetéhez, szükségleteihez mérten. A kiskorúak számára is biztosítani kell a tisztességes eljárás egyes elemeit és ezeket a jogokat a gyermek „mindenekfelett álló érdekére” történő hivatkozással sem lehet megtagadni vagy szűkíteni.

II. A gyermek meghallgatása

A gyermek meghallgatására a hatályos jogszabályok szerint a polgári perekben a szülői felügyelet gyakorlásával, házasság felbontása és járulécai iránti perekben kerülhet sor. A bíróságnak lehetősége van személyesen vagy szakértő útján meghallgatni a gyermeket.

Ha az eljáró bíró eldöntötte, hogy a gyermeket meghallgatja a következő kérdés annak eldöntése, hogy ezt közvetlenül személyesen tegye vagy a gyermek meghallgatást szakértőre bízza.

A Kúria 2318/2011. számú polgári elvi határozatában kifejtette, hogy a gyermek ítélőképességének meghatározása nem szakkérdés, ebben a bíróság is megnyugtatóan állást tud foglalni, ezért nincs szükség a Pp. 177.§. (1) bekezdése alapján szakértő kirendelésére.

A Csjt. hatályát veszítette a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2014. március 15. napján történő hatályba lépésével. A Csjt. 74.§. a bírónak kötelezettségévé tette, hogy indokolt esetben, így akkor is, ha azt a gyermek maga kéri, közvetlenül vagy szakértő útján meg kell hallgatni a gyermeket. A Csjt. szabályozását szó szerint vette át a Ptk. 4:171.§. (4) bekezdése.

A gyermek közvetlen meghallgatásáról való döntése során a gyermek életkorára, illetve - amennyiben arra a per adataiból következtetni lehet - érettségére figyelemmel kell lenni. A Ptk. 4:418.§.- a (régii Csjt. 71.§.) az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosít lehetőséget arra, hogy az őt érintő döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson. A gyermek perbeli meghallgatásának kérdésével az Alkotmánybíróság az 1143/B/1998. számú határozatában foglalkozott. Az *Alkotmánybíróságnak kettő kérdésben kellett állást foglalnia.*

a) Sérti-e a gyermek önrendelkezési jogát, emberi méltóságát, ha házassági bontóperben, valamint gyermek elhelyezési perben meghallgatása csak lehetőség, de nem kötelező?

b) Sérül-e a nyilvánosság elve, a polgári eljárásban azzal, hogy a törvény lehetővé teszi a gyermek szülők távollétében történő meghallgatását.

Az alkotmánybíróság mindkét kérdésre nemleges választ adott. Az első kérdéssel kapcsolatban kiemelte, hogy az állam védelmi kötelezettsége alapján meg kell óvni a gyermekeket az olyan kockázatoktól, amelyekkel kapcsolatban életkoránál és érettségénél fogva nem képes megismerni és értékelni a választható lehetőségeket, sem pedig választása következményeit.

A gyermeket nem lehet a szülők közötti vitában döntési helyzetbe hozni, mert az súlyos a gyermek érdekeit veszélyeztető visszaéléseknek is utat nyitna. A bíróság minden ügyben esetileg mérlegeli, hogy a gyermek korára és érettségére tekintettel várható-e érdemi információ, másrészt azt is, hogy egyáltalán szüksége van - e még további információra, hiszen elképzelhetők olyan helyzetek, körülmények, amikor függetlenül a gyermek véleményétől, akaratától, az elhelyezés kérdésében csak egyféle, a gyermek érdekeinek megfelelő döntés hozható. Például a per egyéb adataiból már megállapítható az egyik szülő nevelésre alkalmatlansága. Ilyen esetekben szükségtelen lenne a gyermek mindenáron történő meghallgatása.

*Az Alkotmánybíróság határozatában a második kérdéssel kapcsolatban kifejtette, hogy a gyermek távollétében történő meghallgatása nem jelenti a nyilvánosság kizárását, másrészt a meghallgatás ilyenkénti fogatosítása szintén a gyermek érdekét szolgálja. **A kiskorútól a szülők távollétében őszintébb, befolyás mentesebb nyilatkozat várható, ami független és pártatlan bírósági eljárás-hoz való jog érvényesülését is szolgálja.***

III. Gyermek tanúként történő meghallgatása a polgári peres eljárásban

A Polgári Perrendtartásról szóló 1953. évi III. Törvény (továbbiakban:Pp.) eddig nem tartalmazott kifejezett szabályokat a kiskorú tanú kihallgatására vonatkozóan. A Pp. a tanúskodás feltételeként nem határoz meg életkort, amelyből az következik, hogy a bíróság a tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorút is meghallgathatja. A hatályos szabályozás szerint, **a tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorút csak akkor lehet tanúként kihallgatni, ha vallomásától várható bizonyíték**

mással nem pótolható.¹ A hatályos szabályozásra figyelemmel egyértelmű jogalkotói cél, hogy a gyermek meghallgatására csak végső esetben kerüljön sor, tehát a gyermeknek akkor kelljen részt venni az igazságszolgáltatásban, csak akkor, ha azt fontos eljárási érdek indokolja.

A Pp. módosítás szerint a perbeli cselekvőképességgel nem rendelkező tizennegyedik életévét betöltött kiskorú felet, továbbá a tizennegyedik életévét be nem töltött, de ítélőképessége birtokában lévő kiskorú felet a bíróság szükség esetén ténykérdésekre vonatkozóan meghallgathatja.² Ha a fél a tényállásait kiskorú tanúkkal kívánja bizonyítani, akkor a félnek be kell jelentenie a tanú életkorát, törvényes képviselőjének nevét és idézhető lakcímét is.

A kiskorú tanú kihallgatásánál a törvényes képviselő jelen lehet. A kihallgatáskor a figyelmeztetéseket és a tájékoztatásokat a kiskorú tanú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell közölni,³ ezért van annak jelentősége, hogy a gyermeket értelmi és érzelmi sajátosságaira megfelelően felkészült szakember hallgassa meg, aki a gyermek korára és érettségére figyelemmel választja meg az adekvát kérdezési technikát. A kihallgatásnak megfelelő légkörben, a kiskorú számára érthető módon kell megtörténnie.

A tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú kihallgatása esetén a hamis tanúzás törvényes következményeire való figyelmeztetést mellőzni kell, helyette az igazmondás követelményeiről kell tájékoztatást adni a tanú korára és érettségére figyelemmel, számára érthető módon.⁴

A tizennegyedik életévét még be nem töltött kiskorú helyett és nevében a törvényes képviselője gyakorolja az egyes eljárási cselekményeket, így a törvényes képviselő nyilatkozik a kiskorú személyi adatainak zártan kezeléséről, a vallomástétel megtagadásáról, valamint gyakorolja a vallomástételre kötelező határozat elleni fellebbezési jogot.

Előfordulhat, hogy az eljárás során a kiskorú és törvényes képviselője között érdekellentét van, ilyenkor a bíróság megkeresése alapján a gyámhatóság a kiskorú részére eseti gondnokot rendel ki, aki ilyen esetben gyakorolja a törvényes képviselőt megillető jogokat.⁵ Ilyenkor a bíró mérlegelési

---

¹ 1953. évi III. Törvény (Pp.) 167/A. §. (1) bek.

² 1953. évi III. Törvény (Pp.) 141. §. (1) bek. (1a) - hatályos 2012.VI. hó 29. napjától (beiktatta a 2012.évi LXII. tv. 22. §)

³ 1953. évi III. Törvény (Pp.) 167/A. §. (2) bek.

⁴ 1953. évi III. Törvény (Pp.) 167/A. §. (3) bek,

⁵ 1953. évi III. Törvény (Pp.) 167/A. §. (4) bek,

jogkörében dönt arról, hogy érdekellentét esetén a kiskorú törvényes képviselője jelen lehet-e a gyermek meghallgatásánál vagy nem.

A tizennegyedik életévét be nem töltött tanút a bíróság a törvényes képviselője útján idézi azzal a felhívással, hogy a tanú megjelenéséről gondoskodjon. A tizennegyedik életévét betöltött kiskorú tanú idézése esetében viszont a törvényes képviselőt már csak értesíteni kell.

1. Rendfenntartás a gyermek vonatkozásában

Lehetővé kell tenni, hogy további perbeli személyekkel a gyermek, mint érdekelttel szemben is alkalmazhatóvá váljanak a bíróság részéről, a Pp. 134.§. (5)-(6) bekezdésében megjelölt, rendfenntartást célzó szankciók. Szükséges ugyanakkor azt is biztosítani, hogy e rendelkezések összhangban álljanak a gyermekbarát igazságszolgáltatással összefüggő jogpolitikai céllal, valamint az annak megvalósítását biztosító jogszabályi rendelkezésekkel. Az új jogszabályi rendelkezés biztosítja, hogy a kiskorúkkal szemben a rendfenntartás körében arányos és kizárólag szükséges szankciók kerüljenek alkalmazásra, pozitívan megkülönböztetve őket az eljárásban részt vevő egyéb személyektől.

2. Gyermekkel szemben alkalmazható kényszerítő eszközök

A tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorúval szemben **kényszerítő eszközök nem alkalmazhatók**. Ha a tanúként idézett tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú a szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg vagy engedély nélkül távozott és a törvényes képviselője nem igazolja, hogy vétlen a kiskorú meg nem jelenésében, illetve eltávozásában a törvényes képviselője pénzbírsággal sújtható és az okozott költség megtérítésére is kötelezhető. A félként meghallgatott vagy a tanúként kihallgatott tizennegyedik életévét betöltött kiskorúval szemben a törvényben meghatározott okok fennállása esetén pénzbírságot szabhat ki a bíróság.

I. A gyermekek kifejezett védelmét célzó eljárási rendelkezések a büntetőeljárásban

1. A gyermek, mint elkövető védelme⁶

A 18. században ezért csak kivételként találkozunk a gyermeki kort értékelő törvénnyel vagy jogi

---

⁶ Szabó András: A fiatalkorúak és büntetőjog, Budapest, 1961. 115. - 120. oldal

gyakorlattal. Ezek között azonban érdemes megemlíteni az 1792-es törvényjavaslatot, amely négy korcsoportot határozott meg: Alsó korhatárként a 7. életévet jelöli meg, a 7-12 év közötti elkövetők csak házi fegyelem alá vonhatók, a 12-16 év közötti serdülők a halálbüntetés kivételével büntethetők, a 16-24 évesek (minor aetas)⁷ esetében fiatalkoruk mindig enyhítő körülményt képez.

A **19. századi szabályozás** alapjait Európában hosszabb időre a Code Pénal⁸ meghatározásai uniformizálták. A Code Pénal, minthogy nem jelölte ki a gyermeki kor határát, a felelősséget esetükben a belátási képesség (discernement) fogalmára építette, mely fogalom uralta az akkori európai jogalkotásokat.

Viszonylag mindenütt hamar kialakult a gyermekkor immunitása, a gyermekek büntetőjogi felelősségre vonásának kizárása. Szemben a francia szabályozással, a gyermekkor határát a magyar jog sokáig a 12. életévben határozta meg, mely összehasonlítva más korabeli szabályokkal (melyek 8., 9. vagy a 10. évben maximálták ugyanezt a korhatár) meglehetősen humánusnak tűnt. A fiatalkor határait jellemzően csak a 19. század végén kezdték törvényben rendezni (addig ugyanis a fiatalkorúakra a felnőttekre irányadó szabályokat alkalmazták), amikor is a büntetőjogban egy szemléletbeli változás következett be: a büntetőjogi gondolkodást addig uraló tett-büntetőjogi felfogás mellett a természettudományok fejlődésével párhuzamosan megjelentek a tettes személyére koncentráló reformgondolatok. Ennek eredményeképpen a századforduló környékén a fiatalkor felső határát is (16 és 21 év között) megszabták az egyes nemzeti jogok.⁹

Ennek a szemléletmódbeli átalakulásnak a hátterében két, egymásra kölcsönösen ható jelenség állt. Az egyik a már említett büntetőjogi paradigmaváltás, amely a tettről a tettes felés tolta el a hangsúlyt. A másik a bűnözés mértékének riasztó megnövekedésével összefüggésben megjelenő, a bűnözés okaira, illetve általában a deviáns magatartások jellemzőire irányuló tudományos magyarázatok elterjedése volt. A deviáns vagy bűnöző magatartás magyarázatára irányuló elméletek mindegyike-valamilyen összefüggésben és terjedelemben-foglalkozott a gyermek-és fiatal korosztály bűnözésének okaival. A Lombroso¹⁰ nevéhez kapcsolt biológiai érvelés szerint a bűnözőket vele

---

⁷ lat. jelentése: fiatalabb korú

⁸ A francia büntetőtörvénykönyv, hatálya lépése: 1810.

⁹ Dr. Ódor Éva: Kiskorúak, fiatalkorúak a büntető igazságszolgáltatásban. Jogi Forum publikáció 2016. 3. oldal.

¹⁰ Cesare Lombroso, született Ezechia Marco Lombroso (Verona, 1835. november 6. - Torino, 1909. október 19.) olasz kriminológus, orvos, az olasz pozitivisták kriminológia megalapítója

született biológiai sajátosságok különböztetik meg törvénytisztelő embertársaiktól, a bűnözési hajlam öröklődik (erre vélt bizonyítékokat találni a családfakutatás és a kromoszóma-vizsgálat), ezek alapján a bűnelkövetésre hajlamos egyéneket már gyermekkorukban ki lehet szűrni, és el lehet különíteni.

A pszichológiai magyarázat szerint bűncselekményeket a pszichopata személyiséggel bíró emberek követnek el. A szociológiai elméletek a társadalmi környezetben keresték és találták meg a bűnözés okait. A kriminogén tényezők feltárására irányuló kutatások alapján a gyakorlatban leginkább igazolható magyarázatok magát a fiatalkori bűnözői magatartást különböző okokra vezették vissza. Így a differenciális érintkezés elméletének hívei szerint a bűnözői magatartás tanult magatartás, s ennek legjellemzőbb közege a bűnöző kortárs csoport.

A Merton¹¹-féle anómiaelmélet¹² szerint az elfogadott normák és a társadalmi valóság közötti konfliktus az oka a normaszegő magatartásnak, s ez az anómia bármely korosztály esetében, így a fiatalok esetében is, vezethet bűncselekmény elkövetéséhez.

A döntési elméletek az előzőekkel ellentétben a bűnözést nem a társadalmi igazságtalanságokra adott válasznak tekintik, hanem az elkövető szuverén döntésének.

A röviden ismertetett elméletek közös hibája, hogy ugyanazt a jelenséget sajátos megközelítési módszerének megfelelően csak egy-egy kiemelt szempont alapján vizsgálja, ami azzal a következménnyel jár, hogy alkalmazása az ok kutatásban csupán a bűncselekmények, illetve elkövetőik meghatározott csoportjára szolgál magyarázatul.

A számos eltérés ellenére két markánsan elkülönülő szabályozási szisztéma alakult ki, amelyek a mai napig meghatározzák a jogi kereteket. Az eltérő jogrendszerekhez kapcsolódása alapján az irodalom kontinentális és angolszász típusú szabályozás között tesz különbséget.

Ez az eltérő jelleg mindkét megoldás esetében szerves történelmi fejlődés eredményeként jött létre, de időről időre hatottak egymásra. Ez figyelhető meg napjaink jogalkotásában is.

---

¹¹ Robert King Merton (Robert Meyer Schkolnick, Philadelphia, Pennsylvania, 1910. július 5. - New York, 2003. február 23.) amerikai szociológus. (https://hu.wikipedia.org/wiki/Robert_K._Merton) (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

¹² Robert King Merton devianciateóriája, https://hu.wikipedia.org/wiki/Robert_K._Merton (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

Bár a nem egyenlőkkel való nem egyenlő elbánás elve már az ókori gondolkodóknál megjelent, azt csak az újkorban kezdték el a gyermekekre is vonatkoztatni. Az európai 19. századi szabályozást egyrészt a korhatárok megemelésére irányuló törekvés jellemzi, másrészt az az igény, hogy a büntetendő cselekményt elkövető, de amiatt felelősségre nem vonható - elsősorban - gyermekkorúak védelmét szolgáló profilaktikus intézkedések rendszerét és alkalmazásuk módját kialakítsa. Ebbe a folyamatba illeszkedett be a magyar jogfejlődés is.

2. A gyermek, mint tanú védelme a büntetőeljárásban

A gyermekek kifejezett védelmét célzó eljárási rendelkezések az **1896. évi Bűnvádi Perrendtartásban** és a **Büntető Perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvényben** sem találhatók meg. Először az 1962. évi VIII. törvényerejű rendelet (továbbiakban tvr.), melyet 1962. május 13. napján hirdettek ki, ennek 134. §-a értelmében a gyermek és a fiatalkorú személy tanúkénti kihallgatásánál a tanú gondozója (szülő, törvényes képviselő) és pedagógus is jelen lehet. Ezen tvr. a hatóság belátásához kötötte a fenti rendelkezés alkalmazását. Az **1973. évi I. törvény szerint** a gyermekkorút csak akkor lehet tanúként kihallgatni, ha vallomása olyan bizonyítékot tartalmazhat, amely előreláthatóan másként nem pótolható.

A korábbi Be. úgy rendelkezett, hogy a gyermek és fiatalkorú tanú kihallgatásánál a gondozója és nevelője jelenlétét is lehetővé tette.

1. Nemzetközi vonal¹³

Az I. világháborút követően az újonnan formálódó nemzetközi szervezetek az emberi jogok terén is elkezdtek tevékenykedni. Először a gyermek védendő státusza megjelent a munka területén. A Save the Children Found, ő dolgozta ki a gyermekek chartáját és a Népszövetség ezt 1924-ben el is fogadta, a javaslatát tartalmazó Genfi Nyilatkozatot, mely a gyermekek jólétét biztosító alapvetőnek titulált jogokat tartalmazza. Ilyenek, hogy a válságos időkben a gyermek legyen az első és a gyermeket képesíteni kell arra, hogy majdan kenyeret keressen és meg kell védeni minden kizsákmányolás ellen.

---

¹³ Dr. Lux Ágnes előadásai alapján, 2015. Pázmány Péter Katolikus Egyetem.

1946-ban megalakul az ENSZ és az ENSZ Közgyűlése 1948-ban elfogadott Emberi Jogok Nemzetközi Egyezményének érvényre juttatásával bajlódott, majd 1959-ben újabb nyilatkozatot fogadott el a gyermekek jogairól, ez volt a II. Delphy Nyilatkozat. 1978-ban a Lengyel kormány az ENSZ Emberi Jogi Bizottságához fordult a Gyermekjogi Egyezmény szövegtervezetével, amely az 1959-es Genfi Nyilatkozaton alapult.

A Gyermekjogi Egyezmény 1990. szeptember 2-án lépett hatályba és azóta az Egyesült Államok kivételével a föld minden államával ratifikálták, a magyar törvényhozás 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdette ki. A Gyermekjogi Egyezmény célja, hogy szerepvállalásra készítse az országokat és az 54. cikkében pontosan kifejti, hogy milyen jogokkal rendelkezzenek a gyermekek. Három alapelve van: a részvétel, a védelem és az ellátás, tehát a három P modellje. A gyermek új képét formálta meg a Gyermekjogi Egyezmény.

A Gyermekjogi Egyezmény 44. cikke szerint minden részes államnak öt évenként jelentésben kell beszámolnia arról, hogy milyen intézkedéseket tett az egyezmény rendelkezéseinek végrehajtása érdekében.

2. Fontos dokumentumok

A 2007. október 25-én Hansenottban aláírt Egyezmény a Gyermekek védelme a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen. Az Egyezmény értelmében, minden gyermeknek joga van az állam részéről a védelemre.

Az Európa Tanács keretében született elvi jelentőségű egyezmények:

- a Gyermekek Jogainak Gyakorlásáról Szóló Egyezmény
- a Gyermek kapcsolattartására vonatkozó Egyezmény
- a gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezmény

A gyermekek jogainak előmozdítása és védelme az uniós célkitűzések között is szerepel, amellyel a Lisszaboni Szerződés kiemelten foglalkozik. Az Európai Unióról szóló szerződés 3. cikkének (3)

bekezdése kifejezetten előírja az Unió számára a gyermekek jogainak érvényre juttatását és védelmét, továbbá a Szerződéshez csatolt Európai Unió Alapjogi Chartájá-nak 24. cikke elismeri, hogy a gyermekek önálló jogokkal rendelkeznek.

A bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló Európai Parlament és Tanács 2012/29/ Eu irányelvének 24. cikke értelmében amennyiben az áldozat gyermek biztosítani kell, hogy a

- bűnügyi nyomozás során a gyermek áldozat valamennyi kihallgatásáról audiovizuális felvétel készülhessen, és e rögzített kihallgatások bizonyítékként felhasználhatók legyenek a büntetőeljárás során
- bűnügyi nyomozás és a per során az illetékes hatóságok - az áldozatoknak az adott büntető igazságszolgáltatási rendszerben betöltött szerepével összhangban - speciális képviselőt nevezzenek ki a gyermek áldozat számára, amennyiben a nemzeti jognak megfelelően a szülői felügyeleti jogot gyakorló személyeket - a köztük és a gyermek áldozat közötti érdekellentét miatt - kizárták a gyermek áldozat képviseletéből, vagy amennyiben a gyermek áldozatnak nincs kísérője, illetve elszakadt a családjától
- amennyiben a gyermek áldozat ügyvéd igénybevételére jogosult, a gyermek jogosult jogi tanácsadásra és a nevében eljáró jogi képviselethez azokban az eljárásokban, amelyekben érdekellentét áll vagy állhat fenn a gyermek áldozat és a szülői felügyeleti jogot gyakorló személyek között.

Előírja, hogy a tagállamok biztosítják, hogy az áldozatokkal várhatóan kapcsolatba kerülő tisztviselők, így a rendőrségi tisztviselők és a bírósági alkalmazottak az áldozatokkal való kapcsolatuknak megfelelő szintű általános- és szakképzést kapjanak, annak érdekében, hogy növeljék az áldozatok szükségleteire fordított figyelmüket, továbbá pártatlanul, tisztelettel és szakértelemmel tudjanak velük bántani.

I. A gyermekkorú tanú kihallgatásának szabályai a büntetőeljárásban

A büntetőeljárásban a tizennegyedik életévét be nem töltött személyt kivételesen, csak akkor lehet tanúként kihallgatni, ha a vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható (Be¹⁴. 86.§ (1) bekezdés).

Tehát amennyiben az szükségessé válik, a jelenleg hatályos szabályok szerint a tizennegyedik életévét be nem töltött személyt tanúként kell kihallgatni, kivéve a Btk. 16. §-ában meghatározott bűncselekményt elkövető tizenkettedik életévét betöltött, de a tizennegyedik életévét be nem töltött fiatalok terhelteit, akit az eljárásba gyanúsítottként kell bevonni.

A törvényhozó célja mindenképpen annak elkerülése, hogy a tizennegyedik életévét meg nem haladott személyt tanúként hallgassa ki a hatóság. Amennyiben a bizonyítandó tény más bizonyítási eszközök is igazolható, a tizennegyedik életévét be nem töltött személy tanúkénti kihallgatását mindenképpen mellőzni kell. ¹⁵

A törvény értelmében a tanúként kihallgatandó tizennegyedik életévét be nem töltött személy lehet

- a bűncselekmény sértettje
- a bűncselekmény törvényi tényállását - a Btk. 16.§ -ában taxatív felsorolt bűncselekmények kivételével - megvalósító személy
- valamint olyan tanú, akinek a bűncselekménnyel kapcsolatos bizonyítandó tényről tudomása van

A tizennegyedik életévét be nem töltött tanú kihallgatása történhet az eljárás adott szakaszának megfelelően

- a nyomozati szakban a nyomozó hatóság és a nyomozási bíró által
- a bírósági szakban kiküldött, vagy megkeresett bíró közreműködésével, valamint a perbíróság által, zártkörű távközlő hálózat útján tartott tárgyaláson

---

¹⁴ 1998. évi XIX. törvény - a büntetőeljárásról 86.§ (1) bekezdés

¹⁵ a Büntetőeljárásról szóló 1998.évi XIX. törvény Nagykommentár 56. oldal (továbbiakban: Nagykommentár)

1. Kihallgatás a nyomozati szakban

A nyomozó hatóság általi tanúkihallgatására ugyanis akkor kerülhet sor, ha a Be. 86.§-ának (1) bekezdésében meghatározott törvényi feltétel fennáll - azaz a tizennegyedik életévét be nem töltött tanú vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható -, illetőleg az ügyész a nyomozási bíró általi kihallgatására még nem tett indítványt, vagy tett, de azt a nyomozási bíró elutasította.

Főszabály ugyanis a Be. 207.§-ának (4) bekezdése alapján a nyomozási bíró a vádirat benyújtása előtt az ügyész indítványára a tizennegyedik életévét be nem töltött tanút kihallgatja.

Tehát ha az ügyész a nyomozási bíró általi kihallgatásra indítványt tett, akkor annak elbírálásáig, illetőleg ha a nyomozási bíró általi kihallgatása már megtörtént, azt követően a nyomozó hatóság az ilyen személyt tanúként már nem idézheti, és nem hallgathatja ki.

A Be. 207. §. (4) bekezdése alapján a nyomozási bíró *a vádirat benyújtása előtt az ügyész indítványára, ülésen* (Be. 210.§ (1) bekezdés f./ pont) *hallgatja ki a tizennegyedik életévét be nem töltött tanút*. Ezen meghallgatásra akkor kerülhet sor, ha megalapozottan feltehető, hogy a tárgyaláson történő kihallgatás az ilyen személy fejlődését károsan befolyásolhatja.

A nyomozási bíró eljárásának szabályai szerint a büntetőeljárási törvény nem önmagában a tanú életkorára tekintettel, hanem ügyészi indítványhoz kötötten rendelkezik a nyomozási bíró előtti kihallgatásról. Így egyrészt a kérdéses bizonyítási cselekmény csak az ügyészi indítvány megléte esetén folytatható le.

A nyomozási bírónak vizsgálnia csak azt kell az ügyész indítványa kapcsán, hogy **a tanúként kihallgatandó személy az ülés időpontjában a tizennegyedik életévét betölti-e.**

A Be. 280.§-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy tárgyalásra az annak időpontjában tizennegyedik életévét még be nem töltött személy *nem idézhető*, ebből következően a bíróság előtt tárgyaláson nem hallgatható ki.

Nem kell vizsgálnia a nyomozási bírónak azt a törvényi feltételt:

- hogy a kérdéses tanú tárgyaláson történő kihallgatása a fejlődését károsan befolyásolná-e
- a tanú vallomásától várható bizonyíték mással pótolható - e (Be. 86.§ (1) bekezdés), hiszen a nyomozási bírónak - eljárásjogi helyzetéből adódóan - az adott időpontban meglévő bizonyítékok értékelése nem feladata.

Ha az ülés időpontjában tanúként kihallgatandó személy a tizennegyedik életévét még nem tölti be, a nyomozási bíró az ügyészi indítványt a Be. 86.§-ának (1) bekezdésében és a 207.§-ának (4) bekezdésében írt különös feltételek hiányára hivatkozással nem utasíthatja el.

Csak akkor utasíthatja el, ha a tanúként kihallgatandó személy az ülés időpontjában a tizennegyedik életévét betölti, és ezért a nyomozási bíró előtti bizonyítási cselekmény elvégzésének általános feltétele nem áll fenn.

Ha a nyomozási bíró az ügyészi indítványt a fenti okból elutasította, végzése ellen a Be. 215.§-a (4) bekezdésének b./ pontja értelmében fellebbezésnek nincs helye.

Változatlan alapon újabb indítvány előterjesztése sem lehetséges (Be. 214.§ (1) bekezdés).

Ezzel összhangban a rendőrség nyomozó hatóságainál létesítendő gyermekmeghallgató szobák kialakításáról szóló 32/2011. (XI. 18.) számú KIM rendelet 1.§-ának (6) bekezdése előírja, hogy ha a büntetőeljárás során megalapozottan feltehető, hogy a gyermekkorú tárgyaláson történő kihallgatása fejlődését károsan befolyásolná, a nyomozó hatóság - gyermekmeghallgató szoba egyidejű rendelkezésre bocsátásával - a gyermekkorú nyomozási bíró általi kihallgatását kezdeményezi az ügyésznél.

Ezzel együtt a nyomozó hatóságtól elvárható, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött személy nyomozási bírói kihallgatására irányuló előterjesztésének megtételét megelőzően megkísérelje - maradéktalanul - beszerezni mindazon bizonyítékokat, amelyek a kihallgatását elkerülhetővé teszik.

1. A nyomozási bíró ülése

A nyomozási bíró a tizennegyedik életévét be nem töltött tanút ülésen hallgatja meg. Az ülésen a bizonyítás felvételének feltételeiről az indítványt tevő ügyész gondoskodik, tehát az ügyész feladata az ülés megszervezése.

Az ügyész az ülés hatánapjára megidézi mindazokat, akiknek a jelenléte nélkül az ülés nem tartható meg. Az indítványban meg kell jelölni azt is, ha a bizonyítás felvétele a bíróság hivatalos helyiségében nem végezhető el, és az ülést máshol (pl. a kiskorú lakóhelyén, a rendőrség gyermekmeghallgató szobájában) kell elvégezni.

Ha az ügyész, mint indítványozó az ülésen nem jelenik meg, ezt úgy kell tekinteni, hogy az indítványt visszavonta.

A nyomozási bíró az ülés kezdetén a bizonyítási indítványról indokolt végzéssel. A nyomozási bíró a tizennegyedik életévét be nem töltött tanú kihallgatásáról jegyzőkönyvet vesz fel, de indítványra elrendelheti a tanú kihallgatásának kép- vagy hangfelvételével, illetve egyéb berendezéssel történő rögzítést, mely felvétel azonban a jegyzőkönyvet nem pótolja. A felvételtől készült másolaton a tanú személyazonosságának megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságai - értve ezalatt az arcmást és a hangot - technikai úton torzíthatók (Be. 213.§ (4) bekezdés).

A tanú kihallgatásával összefüggésben felmerült bűnügyi költséget a nyomozási bíró állapítja meg, de a megállapított összeget az ügyész előlegezi (Be. 209.§ (3) bekezdés).

Új szabály a korábbi eljárási szabályokhoz képest, hogy a tizennegyedik életévét meg nem haladott tanú kihallgatásakor a tanút a hamis tanúzás következményeire nem kell figyelmeztetni, ennek oka, hogy a Btk. a gyermekkort büntethetőséget kizáró okként szabályozza. Azonban a kihallgatásnál is fel kell hívni a figyelmet az igazmondás fontosságára. A törvény minden tizennyolcadik életévét be nem töltött személy esetén lehetővé teszi a törvényes képviselő, a gondozó és a támogató jelenlétét a kihallgatáson, azonban, ha a tanú és a törvényes képviselője között érdekellentét van, akkor ezt a jogot a gyámhatóság gyakorolja.

Ezek a szabályok a tanú érdekeinek védelmét szolgálják, különösen az érdekellentét esetén a gyámhatóság jelenléte, ún. eseti gyám útján, hiszen ezáltal teljes körű garanciális biztosítékot ad a tanú vallomásának bizonyítékként történő felhasználásához.

Ez a szabály csak egy lehetőség, azaz ezeket a személyeket értesíteni kell (mivel jelenlétük lehetséges, de nem kötelező), de az értesítés elmaradása esetén a kihallgatást meg kell ismételni.

A kiskorút nem lehet közvetlenül idézni, hanem a törvényes képviselőjét kell idézni, hogy a kiskorú jelenlétéről gondoskodjon. Amennyiben a gondozó és a törvényes képviselő nem ugyanaz a személy, az idézésről vagy az értesítésről a törvényes képviselőt tájékoztatni kell. Mivel a kiskorú megjelenéséről a törvényes képviselő köteles gondoskodni, ezért az idézéssel szembeni mulasztás jogkövetkezményei, tehát az elővezetés nem rendelhető el a kiskorúval szemben.

2. A tizennegyedik életévét be nem töltött személy kihallgatása a bírósági szakban

A Be. 280.§-ának (1) és (2) bekezdése értelmében tárgyalásra az annak időpontjában tizennegyedik életévét be nem töltött személy - ha nyomozási bíró kihallgatta - tanúként nem idézhető, s amelyből értelemszerűen következik, hogy tárgyaláson nem hallgatható ki. Amennyiben az ilyen személyt a nyomozási bíró nem hallgatta ki, és kihallgatása szükségessé válik, akkor kiküldött vagy megkeresett bíróság útján kell kihallgatni.

Erre tárgyaláson nem, csak kiküldött vagy megkeresett bíró közreműködésével, avagy a perbíróság által zártcélú távközlő hálózat útján tartott kihallgatással kerülhet sor.

A törvény ugyanis nem a perbíró személyével való közvetlen találkozástól zárja el a tizennegyedik életévét be nem töltött személyt, hanem a tárgyalás közvetlenségétől, továbbá az azon résztvevő más személyekkel való közvetlen találkozástól.

A Be. 304.§-ának (1) bekezdése szerint a kiküldött vagy megkeresett bíró útján való kihallgatást, illetve biztosítja a zártcélú távközlő hálózat útján való kihallgatás lehetőségét (Be. 244/A.§ (4) bekezdés).

Ha a tizennegyedik életévét be nem töltött személyt tanúként a nyomozó hatóság hallgatta ki, és az ügyész a vallomását a bizonyításhoz szükségesnek tartja, de a tanú - figyelemmel arra, hogy a tárgyalás időpontjában a tizennegyedik életévét nem töltötte be - tárgyaláson történő személyes megjelenése nem lehetséges, akkor a kiküldött vagy megkeresett bíróság útján történő kihallgatás

vádirati indítványozása helyett - a Be. 217.§-a (3) bekezdésének h./ pontja alapján - indítványt tehet az ilyen tanú nyomozó hatóság előtt tett vallomásának a Be. 296.§-ának (2) bekezdése szerinti felolvasására vagy ismertetésére.

Ha a tanú a tárgyalás időpontjában a tizennegyedik életévét már betölti a törvény (Be. 280.§ (1) bekezdés, 294.§) különösen indokolt esetben lehetővé teszi annak a tanúnak a tárgyalásra idézését és kihallgatását, akit a nyomozás során, mint tizennegyedik életévét be nem töltött személyt a nyomozási bíró kihallgatott, és a tárgyalás időpontjában a tizennegyedik életévét betölti.

Levonva a konklúziót a tizennegyedik életévét be nem töltött tanú nyomozási bíró általi kihallgatásának perjogi jelentősége az, hogy az ilyen tanú vallomását a perbíró ismertetéssel, illetve felolvasással a bizonyítás anyagává teheti, és egyúttal mellőzheti a tanú további kihallgatását - függetlenül attól, hogy a tárgyalás időpontjában betöltötte-e a tizennegyedik életévét, vagy sem -, mégpedig akkor is, ha az ilyen tanú kihallgatását a Be. 285.§-ának (1) bekezdése szerinti jogosultak indítványozták, de ő maga az újabb kihallgatást szükségtelennek tartja. Az ilyen tartalmú bizonyítási indítvány elutasítása miatt külön fellebbezésnek nincs helye, azt az ügydöntő határozat ellen bejelentett fellebbezésben lehet sérelmezni (Be. 285.§ (3) bekezdés).

3. Idézés, jelenlét kérdése

A Be. 68.§-a (2) bekezdésének előírásait figyelembe véve a gondozója útján kell idézni a tizennegyedik életévét be nem töltött személyt és a gondozóját egyben fel kell hívni arra, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött személy megjelenéséről gondoskodják ezt az idézést egyidejűleg a törvényes képviselőjével is közölni kell.

A gondozót arra is figyelmeztetni kell, hogy ha az idézett kiskorú nem jelenik meg, és gondozója nem igazolja, hogy a kiskorú meg nem jelenésében vétlen, a gondozó rendbírsággal sújtható és a meg nem jelenéssel okozott költség megtérítésére határozattal kötelezhető (Be. 69.§ (5) bekezdés). Amennyiben a kiskorú szabályszerű idézésre nem jelenik meg, a kiskorú elővezetése nem rendelhető el, a gondozó rendbírsággal sújtható és az okozott költség megtérítésére kötelezhető, de elővezetésének ugyancsak nincs törvényes lehetőség.

A kiskorú idézése vonatkozásában a Be. 67.§-ának (7) bekezdése kötelezővé teszi, hogy az idézésben a kiskorú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon tájékoztatást kell adni az idézés tartalmáról.

A nyomozási cselekményen az ügyészen, a nyomozó hatóság tagján és a jegyzőkönyvvezetőn kívül csak az lehet jelen, akinek a jelenlétét a törvény megengedi (Be. 194.§ (1) bekezdés).

A tizennegyedik életévét be nem töltött tanú nyomozó hatóság általi kihallgatásán a hatóság tagján kívül jelen lehet

- a törvényes képviselő és a gondozó (Be. 86.§ (3) bekezdés)
- a kiskorú tanú érdekében eljáró ügyvéd (Be. 85.§ (4) bekezdés).
-

A tizennegyedik életévét be nem töltött tanú nyomozási bíró általi kihallgatásán

- a nyomozási bírón, a jegyzőkönyvvezetőn és az ügyészen kívül jelen lehet
- a törvényes képviselő és a gondozó (Be. 86.§ (3) bekezdés)
- a tanú érdekében eljáró ügyvéd (Be. 213.§ (2) bekezdés).

Eljárási szabálysértés valósul meg, ha a bíróság a gyermekkorú sértettet és törvényes képviselőjét az eljárási cselekményről - így a tárgyalásról - nem értesíti. (BH.1983. 386. II)

1. Szembesítés

A Be. 124.§-ának (3) bekezdése alapján az ilyen személyt csak akkor lehet szembesíteni, ha a szembesítés a kiskorúban nem kelt félelmet.

A tizennegyedik életévét be nem töltött személy szembesítésének elrendelésére csak kivételesen, és csak akkor kerülhet sor, ha

- a vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható,
- a szembesítés benne nem kelt félelmet, és
- a tanú védelme érdekében a szembesítést nem kell mellőzni.

A büntetőeljárási törvény fent említett rendelkezései a tizennegyedik életévüket be nem töltött személyek tanúkénti kihallgatásának lehetőségére vonatkozó korlátozásokat annak érdekében tartalmazzák, hogy az ilyen gyerekek tanúkénti eljárásba vonása csak az elengedhetetlenül szükséges esetekre korlátozódjék.

A törvényi korlátozások célja a gyermek - tanú kímélete, az, hogy a gyermekek kihallgatásával szükségszerűen együtt járó negatív pszichés megterhelést és annak esetleges következményeit a lehető legkisebb és legszükségesebb mértékre csökkentse, elkerülve ezáltal a személyiségfejlődésükben bekövetkező esetleges károsodásokat.

I. Jogesetek

a.) A Barcsi Városi Bíróság az 1.B.93/2010. szám alatti ügyben tanúként hallgatta ki O.Zs-t. A tanú a kihallgatás napján két hónappal múlt el 17 éves, házasságot még nem kötött. A tárgyalásra a bíróság a tanút előzőleg személyesen (nem törvényes képviselője útján) idézte.

A tanú az eképpen egyébként nem szabályszerű idézésre nem jelent meg, melynek következtében a bíróság az elővezetését rendelte el. A 2010. november 29. napján megtartott tárgyalásra a tanút a rendőrök vezették elő. A tanú a kihallgatása időpontjában a folyosón volt a tanú édesanyja, akit később ugyanezen a napon ki is hallgatott a bíróság. Ennek ellenére a bíróság a védő indítványára sem engedélyezte a törvényes képviselő jelenlétét a kihallgatáson, sőt a kihallgatást követően a kiskorú tanút kötelezte az elővezetéssel felmerült költségek viselésére. III.r. vádlott védője ezt a tényt - szabálytalan idézés - jelezte az I. fokú bíróságnak, de a bíró azzal „elintézte a dolgot”, hogy a tanú nem gyermekkorú, hanem fiataikorú. Lényegében hasonló indokolással mellőzte a jogszabály a költségekben való marasztalást a Somogyi Bíróság nyilvános ülésén azzal, hogy a költségekben marasztalás egyébként is jogerőre emelkedett és ezért annak érdemi II. fokú felülvizsgálatára nincs mód.

Amint a fenti jogesetből is kitűnik, az eljáró büntetőbíróságok igen gyakran összekeverik a büntetőjogi alapfogalmakat a polgári jogi alapfogalmakkal, sőt gyakran olvasni fiataikorú tanúról, gyermekkorú tanúról is, ezeket a fogalmakat is keverik.

b.) A Tatabányai Járási Ügyészség indítványozta H.A. gyermekkorú személy tanúkénti kihallgatását tekintettel arra, hogy saját háztartásban nevelő édesanyja jelenlétében rendőri intézkedésre került sor. A rendelkezésre álló adatok szerint a kiskorú édesanyja alkoholtól befolyásolt állapotban ért haza, a lakásban keresni kezdte a cigarettáját és mivel nem találta meg, ezért a kiskorút több esetben fojtogatni kezdte, a kiskorú pedig, hogy menekülni tudjon a fojtásból, ököllel állkapcsón ütötte meg az édesanyját. A bántalmazás következtében a kiskorú felületes sérülést szenvedett el. A kiskorú több alkalommal is jelezte a pedagógusainak, illetve a Gyermekjóléti Szolgálatnak, hogy őt az édesanyja bántalmazza, valamint édesanyja volt barátja, aki megtudta, hogy a gyermek dohányzik, dohányzásra kényszerítette, kiabált vele. Adatok merültek fel arra vonatkozóan, hogy az édesanya naponta legalább 4-5 üveg sört fogyasztott, ilyenkor hamarabb lett ingerült, ütlegelte a gyermeket és tanulmányi eredményéért is megbüntette a gyermeket. Emiatt az édesanyját 1 rb, a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő kiskorú veszélyeztetésének büntettével vádolta meg a Tatabányai Járási Ügyészség.

c.) A gondatlanságból elkövetett emberölés vétsége miatt van folyamatban nyomozás fk. M.R. és fk. F.A. ellen. A rendelkezésre álló adatok szerint 2015. július 24. napján fiatalkorú gyanúsítottak és gyermekkorú társaik Tatabányáról Tatára utaztak autóbusszal, majd a tatai Öreg-tó partjára kimentek és a tóban a tiltó rendelkezés ellenére fürödtek.

A kisebb gyermekekre fk. M.R. s fk. F.A. felügyeltek. A gyermekkorúak magukra maradtak a tóban. Amikor észrevették, hogy a 2011. augusztus 22. napján született kk. R. M. eltűnt közülük, a kisiút először a parton, később a vízben kezdték keresni, A stég közelében megtalálták, kihozták a partra, az eszméletlen állapotban lévő sértettet próbálták újraéleszteni, majd mentőt hívtak, akik átvették a sértett ellátását, ennek ellenére kk. R.M. a helyszínen életét veszítette.

A cselekmény pontos tisztázásához szükséges a gyermekkorú tanúk kihallgatása, akik a sértettel a vízen mindvégig együtt voltak, vallomásuk más módon nem pótolható, ezért indítványt teszek a nyomozó bírói meghallgatásukra.

A nyomozási bíró elrendelte a gyermekkorú meghallgatását, mivel a gyermek és a törvényes

képviselők között érdekellentét merült fel, ezért ülésén eseti gyám is jelent volt, valamint a gyermeknek a nagyapja. A bíróság a tárgyalás elején megállapította, hogy a Be. 86. § (1) bekezdésének és a Be. 207. § (4) bekezdésében foglalt feltételek fennállnak, miszerint a 14. életévét meg nem haladott személyt csak akkor lehet tanúként meghallgatni, ha a vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható és a meghallgatáson feltehető, hogy a tárgyaláson történő kihallgatása a fejlődését károsan befolyásolná.

A nyomozási bíró ezt követően tájékoztatta az érdekelteket az eljárás lényegéről és megkérdezte a gyermekkorú tanú gondozóját, hogy kéri-e a gyermek személyi adatainak zártan történő kezelését. A gyermek életkorának megfelelő szinten elmagyarázta a mentességi jogát, illetőleg annak értelmét, hogy a vallomástételt megtagadhatja az, aki a terhelt hozzátartozója vagy magát, illetőleg hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná az ezzel kapcsolatos kérdésben, illetőleg azt, hogy amennyiben vallomást tart, akkor az igazat kell mondania. Ezt követően az eseti gyámot is megkérdezte, hozzájárul-e a gyermek tanúként történő meghallgatásához. A gyermekkorú tanú kihallgatásánál figyelemmel volt a gyermek életkorára, először hagyta, hogy önállóan elmondja a történetekkel kapcsolatos észrevételeit. A tanúmeghallgatási jegyzőkönyvet mindegyik jelenlévő aláírta és a meghallgatáskor a példányból kaptak.

Fontos szabály tanúmeghallgatási jegyzőkönyvet mindegyik jelenlévőnek alá kell írnia és a meghallgatáskor a jegyzőkönyv egy példányát át kell adni a megjelenteknek.

VII. A gyermekkorú tanú kihallgatásánál figyelembe veendő pszichológiai szempontok a polgári és a büntetőeljárásban¹⁶

A gyermeket meghallgató szakembernek két szempontot kell szem tartani:

- a kiskorú meghallgatásának a célja a sértett korának és személyiségének a figyelembevételével a lehető legrészletesebb vallomás elérése
- valamint nagyon fontos a gyermek mindenek felett álló érdekét szem előtt tartani.

A gyermeki beszámolók nem mindig megbízhatóak. A gyermek kihallgatása során a cél: hogy minél

---

¹⁶ Dr. Ignéczi Hajnalka előadása alapján 2015. szeptember, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

több, pontosabb és megbízhatóbb információt nyerjünk ki.

Fontos figyelembe venni, hogy a gyermekek a tanúvallomását befolyásolja:

- a bűncselekmény sajátossága (típusa, elkövető, eltelt idő)
- a meghallgatás körülményei
- a kognitív sajátosságok és a szociális tényezők.

1. A bűncselekmény sajátosságai

Nem mindegy, hogy egyszerű vagy többszöri abúzus érte a gyermeket, illetve, hogy mennyi idő telt el a bűncselekmény elkövetése és a meghallgatás között. A gyermekek ellen elkövetett szexuális bűncselekmények értékelése nagyon nehéz, mivel sokszor az egyetlen bizonyíték az áldozat és a gyanúsított beszámolója. A szexuális erőszak gyakran rejtett és burkolt formában jelenik meg, a család védi a fennálló kapcsolatait. A nem megfelelő légkör csak felerősíti a gyermekben a szégyenérzetet, továbbá megnehezíti a megnyílását is, hogy egy igen intim témában kell nyilatkoznia.

2. A meghallgatás körülményei

Mind a polgári mind a büntetőeljárás során, megfelelő helyiséget kell biztosítani a gyermeknek, ami lehetőleg gyermekbarát. Fontos, hogy a helyiségben csak a legszükségesebb létszámban tartózkodjanak. Legideálisabban a gyermek és az őt meghallgató hatósági személy van jelen a meghallgatáson. A meghallgatás megszakítása is stresszhelyzetet válthat ki a gyermekből. A meghallgató személye is nagyon fontos, kellően érzékenynek kell lennie, empatikusnak és a nemi szempontokat figyelembe kell venni, pl. szexuálisan abúzált kislány esetében lehetőség szerint nő legyen a meghallgató személy. Szakembereket is bevonhatunk, pl. pszichológus szakértőt, valamint fontos a kérdezés megfelelő sorrendje. Először jöjjön a bemutatkozás, ne rögtön az igazmondáson legyen a hangsúly.

Ezután következik a ráhangolódás szakasza, egy bizalmi légkörnek a kialakítása. A kérdéseknek a gyermek szókincséhez kell igazodnia. A meghallgatás folyamán az interjú technikát kell alkalmazni és el kell mondani a gyermeknek, hogy most mi is történik vele és válaszolni kell a kérdéseire.

3. A beszélgetés szempontjai

Először hagyjuk felidézni a történeteket és a gyermek szavait használjuk. Az életkornak megfelelőnek kell lennie a szóhasználatnak. A gyermekhez közel álló elkövetőt nem szabad minősíteni, nem szabad elszörnyedni a hallottak miatt és biztosítani kell a gyermeket, hogy nem ő az egyetlen, akivel ez történt, a büntudatot csökkenteni kell. A beszélgetésnek feltáró jellegűnek kell lennie.

4. A szakértők szerepe

Hogyha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, szakértőt kell alkalmazni. Szakértőként az igazságügyi szakértők névjegyzékben szereplő szakértőt szükséges kirendelni a 31/2008. IRM rendelet szerint, aki megfelelő kompetenciával bír és a pszichológus szakértők önállóan vagy társszakértőként is eljárhatnak. A szakértő véleménye bizonyíték és szerepében mindvégig semleges és független.

A pszichológusnak nagy szerepe van a büntetőeljárásban. A pszichológus akár szakértőként, akár szaktanácsadóként is bevonható. Szakértőként a nyomozati és bírósági szakban egyaránt, szaktanácsadóként főként a nyomozati szakban. Az, hogy szakértőként vagy szaktanácsadói minőségben rendeljük ki, nem feltétlenül a büntetőügytől függ, hanem az ügyben betöltött aktuális tevékenységétől és későbbi szerepétől.

A vizsgálat és a meghallgatás során a tartalmi információk mellett nagy gondot kell fordítani a nem verbális közlésekre is. Fontos ezeknek a beszélgetéseknek a négy szemközti és zavartalan szituációja. A vizsgálat során a szakértő a vizsgált személy vagy törvényes képviselője beleegyezése esetén hangfelvételt készíthet, továbbá a szakértő a vizsgálat során jegyzőkönyvez, de nem kötelező a szó szerinti jegyzőkönyv készítése.

A szakértő a vizsgálat során több vizsgálati módszert alkalmaz. A szakkérdésnek a kirendelésben szereplő szakkérdésnek megfelelő vizsgálati eljárásokat a szakértő választja meg. Először is a vizsgálat része a viselkedésnek a megfigyelése és a szakértő által irányított tematikus kikérdezés.

A szakértő kizárólag olyan eljárásokat alkalmazhat, amelyek a pszichodiagnosztikában elismertek, a gyakorlatban objektív bizonyítási kritériumokkal rendelkeznek, alkalmasak a vizsgált személy vagy személyek vonatkozásában a kirendelő számára releváns információt nyújtani. A szakértő a személyiségvizsgálat esetén projektív vizsgálatokat vagy több faktoros allivitási skálákkal bíró tesztek alkalmaz. Az ügyész és a nyomozóhatóság a nyomozati cselekményeknél szaktanácsadót is igénybe vehet, hogyha a bizonyítási eszköz felkutatásához, összegyűjtéséhez, megszerzéséhez szükséges, azonban a szaktanácsadó tevékenysége nem bizonyítási eszköz létrehozására irányul.

Szaktanácsadót általában szembesítésen, iratanyag tanulmányozáson vagy kihallgatáson alkalmaznak.

5. Megbízható tanúk-e a gyermekek?¹⁷

Szem előtt kell tartani, hogy 3 éves kortól a gyermekek képesek valódi hazugságok kitalálására. Először is figyelembe kell venni a kognitív sajátosságokat. A gyermekkorú tanúvallomások megbízhatóságát befolyásolja az emlékezet. 3 éves kortól emlékszünk, A 3 éves kor előtt történetekre nem emlékszünk, de 3 éves kortól már igen. Már az iskolás kor előtti gyermekek is pontos felidézésre képesek, kora serdülőkorig növekvő teljesítményt mutatnak.

A leghasznosabb, így a szabad felidézést megelőzi a nyitott kérdések. A kutatási eredmények szerint a stressz hatása a szabad felidézésre nagyon hat. Figyelembe kell venni a poszt traumás stresszt is, amely a pszichotrauma következménye, amikor az egyén olyan események elszenvedője, amelyek fenyegetettsége súlyos sérüléssel jár és a figyelmi folyamatokat is, valamint a hazudozás tanulható és idővel egyre jobban elsajátítható.

A hazugság fogalmát a gyermekek kb. 9 éves korukban kezdik megérteni és az önös érdekből elkövetett füllentések, amit már 2-3 évesen is kipróbálnak, letagadják, ha tettek valamit. 5 éves korban természetes, hogy összekeveri a mindennapos valóságot és a mese szálait úgy, hogy magát is beleszövi.

---

¹⁷ Dr. Ignéczi Hajnalka előadása alapján 2015. szeptember, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Tehát általában elmondható, hogy a gyermek kihallgatása során maga a helyzet és a kihallgatás témája, ami egyaránt stresszel járhat a gyermekekre nézve és a kihallgatás során érdemes végiggondolni még a szociális befolyásolást is. Fontos tisztázni a környezet reakcióját a történetekre, illetőleg azt, hogy mit tud erről a gyermek, valamint hogy milyen értéket képviselnek a szülők, büntetési szokások, igazmondásról alkotott elképzelések. Szintén nagyon fontos tényezőnek tekinthető, hogy milyen fantáziája van a gyermeknek, saját vallomásának a következményeiről.

A gyermekek vallomásaira vonatkozó jelenlegi vita középpontjában két kérdés áll. Mennyire pontos a különböző életkorú gyermekek emlékezete, és mennyire hajlamosak befolyás hatására megváltoztatni emlékeiket. Amikor a gyerekektől olyasmit kérdezzük, aminek számukra személyes jelentősége van - pl. hogy kaptak injekciót, amikor orvosnál jártak - akkor a gyerekek nagy valószínűséggel helyes választ adnak. Nehézségei vannak azonban az események időbeli elhelyezésében és a rendszeresen ismétlődő események egyedi eseteinek felidőzésében. Ha a gyerekek nem emlékeznek valamire, akkor a felnőttek hajlamosak arra, hogy még részletesebb kérdéseket tegyenek fel. Amikor a büntetőeljárás során alkalmazott szokásos kérdezési technika több módon is afelé hajtja a kisgyerekeket, hogy hamis állításokat tegyenek. A gyerek nincs tudatában annak, hogy emlékeire a kérdés befolyással lehet. Amikor a kérdező keresztkérdéseket tesz fel, akkor megtévesztő hamis sugallatokat ad a történetekkel kapcsolatban. Ezek a sugallatok összekeveredhetnek a gyerek emlékeivel és a hibrid emlék jön létre. Ez a hibrid emlék meggátolhatja az eredeti emlék előhívását. Az is lehetséges, hogy a gyerek emlékszik a felnőtt sugallataira is, és arra is, hogy valójában mi történt, de nem tudja megmondani, hogy melyik emlék az eredeti.

A gyerekek befolyásolására való érzékenységet egy kísérlet is alátámasztja, amelyben 3 és 4 éves gyerekek tanúi voltak egy három férfi és egy asszony részvételével megrendezett balesetnek.

A gyerekeknek a baleset után egy beavatott rendőr kérdéseket tett fel az asszony külsejével kapcsolatban.

Kérdés: Kendőt viselt vagy sapkát? Válasz: Azt hiszem sapka volt.

Kérdés: milyen fajta sapka? Válasz: kiszélesedett és olyan gombszerű volt középen.

Kérdés: milyen színű volt? Válasz: azt hiszem fekete vagy barna

Kérdés: akkor mondhatjuk, hogy sötét? Válasz: igen sötét színe volt azt hiszem és nem láttam a haját.

Valójában a jelenetben az asszonyon se sapka se kendő nem volt.

A rendőr részletek iránti kitartó érdeklődése vezette a gyereket hibás válaszokhoz. Amikor hivatalos eljárás során kérdezik őket, a felnőtt sugallatait igyekeznek beépíteni válaszaikba, hogy kedvére tegyenek a felnőtteknek, még ha tudják, hogy a felnőtt sugallatai nem helytállóak. Ha a kérdéseket többször is felteszik nekik, akkor gyakran változtatják a választ, mert feltételezik, hogy nem volt helyes az első válaszban. Nem csak a gyerekek emlékezete fogékony a kérdező szuggesztióira, a felnőttek ugyanúgy félrevezethetők ilyen helyzetekben. A kisgyermek az azonban különösen érzékeny a befolyásolásra, korlátozott emlékezeti képességük a jogi eljárások ismeretének hiánya, és amiatt hogy szeretnek a felnőttek kedvébe járni.

Összegezve, a gyermek meghallgatása során figyelembe kell venni a gyermek életkori sajátosságait, egyes képességei milyen fejlődési szinten állnak, mit várhatunk el tőle, a nem élt eltéréseket, a szociokulturális jellegzetességeiket, milyen környezetből érkezett és milyen életesemények történtek vele.

VIII. A gyermekkihallgató szoba szerepe a polgári és a büntetőeljárásban

A 2013. évi CLXXXVI. törvény iktatta be - 2014. január 1-jén történő hatályba lépéssel - a büntetőeljárás kódexbe azt a passzust, amely a gyermekmeghallgató szobák alkalmazásáról rendelkezik. „Ha a büntetőeljárás során megalapozottan feltehető, hogy a gyermekkorú tárgyaláson történő kihallgatása fejlődését károsan befolyásolná, a nyomozó hatóság - gyermekmeghallgató szoba egyidejű rendelkezésre bocsátásával - a gyermekkorú nyomozási bíró általi kihallgatását kezdeményezi az ügyésznél.”¹⁸

A gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósítására tett konkrét lépést jelentett a rendőrség nyomozóhatóságainál létesítendő gyermekmeghallgató szobák kialakításáról szóló 32/2011.(XI.18.) KIM rendelet, amelynek értelmében a rendőrség nyomozó hatósága a tizennegyedik életévét meg nem haladott személy meghallgatását kizárólag olyan gyermekmeghallgató szobában fogantatosíthatja, amelyben biztosítható, hogy az eljárási cselekmény a gyermekkorú lehetőség szerinti kíméletével, a gyermek mindenképp felett álló érdekét szem előtt tartva valósuljon meg. A gyermekmeghallgató szoba fontossága, a polgári eljárás során is épp olyannyira szükséges lenne.

A gyermekmeghallgató szoba használatbavételéről, használatának rendjéről szóló 1/2013. (I.8.) ORFK utasítás¹⁹ szerint a gyermekmeghallgató szoba használata kötelező a büntetőeljárás során a 14. életévét meg nem haladott személy kihallgatása során azon területi, vagy helyi nyomozó hatóságoknál, amelyek illetékességi területén rendelkezésre áll tanúsítvánnyal rendelkező gyermekmeghallgató szoba és a nyomozási bíró a gyermekkorú személy általa történő meghallgatására irányuló ügyészi indítványt elutasítja.

Gyermekmeghallgató szobában kell meghallgatni a gyermeket például, ha a fiataalkorú sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény természetére tekintettel megalapozottan feltehető, hogy az olyan mértékben érintette testi, értelmi, erkölcsi, érzelmi fejlődését vagy állapotát, hogy kihallgatását a lehető legkíméletesebb módon kell végrehajtani; b) fiataalkorú tanúként történő kihallgatása során, ha a tanú fokozott kímélete a bűncselekmény természetére figyelemmel indokolt.

---

¹⁸ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_HU.pdf (2015. január 3.). 18 Gyurkó: i. m. 114. (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

¹⁹ A gyermekmeghallgató szoba használatbavételéről, használatának rendjéről szóló 1/2013. (I.8.) ORFK utasítás

A szobát a gyermekkorú szükségleteinek, életkori sajátosságainak, megfelelően kell kialakítani, és felszerelni. Az alapvető kritériumok között szerepel, hogy olyan rejtett, hang- és képrögzítésre alkalmas eszköz legyen ezekben a helyiségekben, amely nem vált ki feszültséget a gyermekekben. Barátságosnak és kiszámíthatónak kell lennie, az otthon melegét, hangulatát kell felidéznie. A gyermekkihallgató szobától várja el a szakember, hogy a gyermekben csökken a stressz és nő a felidézési sikeresség és a meleg hangulat csökkenti a szorongást.

Azonban a gyermeknél azt is figyelembe kell venni, hogy a gyermekkihallgató szoba az átlaggyermek átlag otthonára van hangolva ezért használatbavétele előtt fontos mérlegelni a gyermek szociokulturális helyzetét, tehát azt, hogy mekkora távolság van a szoba és a hétköznapi valósága között és előfordulhat, hogy ez is stressz forrás.

A gyermekmeghallgató szobák kép- és hangfelvétel készítésére alkalmas technikai eszközökkel történő felszerelésének lényege nem más, mint hogy a gyermek lehetőség szerint a büntetőeljárás folyamán csak egyszer kerüljön kihallgatásra. A felvétel ugyanis értelemszerűen a bizonyítékok része, később a tárgyaláson is felhasználható, s ezáltal elkerülhető az, hogy az ilyen életkorú tanú - különösen a sértett tanú - újra és újra kénytelen legyen átélni a történeteket.

Az ORFK utasítás 10. pontja úgy rendelkezik, hogy amennyiben a tizennegyedik életévét be nem töltött személy kihallgatására gyermekmeghallgató szobában kerül sor, a kihallgatást megelőzően a nyomozási cselekmény rögzítése érdekében a büntetőeljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező nyomozó hatóság vezetője elrendeli a gyermekmeghallgató szobában biztosított, kép- és hangfelvétel készítésére alkalmas technikai eszközök igénybevételét.

Az Országos Bírósági Hivatal is célul tűzte ki, hogy 2014. december 31. napjáig minden hét főnél nagyobb létszámú bírósági épületben gyermekmeghallgató szobákat alakítson ki. Gyermekmeghallgató szobát alakítottak ki többek között a Szegedi, a Miskolci, a Budapest Környéki, valamint a Győri Törvényszéken, az Egri és a Tatabányai Járásbíróságon, illetve több járásbíróságon is.

A gyermekmeghallgató szobák igénybevételére a büntető ügyeken kívül családjogi és polgári peres

ügyekben is sor kerülhet. A meghallgatás során a bíró kérdéseket tesz fel a gyermeknek, és neki ezekre kell válaszolnia. A szobában a meghallgatáson csak a gyermek és a bíró, valamint a szülők vannak jelen. Az egyben játszószobaként is funkcionáló gyermekmeghallgató szobák célja, hogy csökkentsék az áldozatként, tanúként kikérdezett gyermekeknek a bírósági eljárások okozta frusztrációt.²⁰

Az Egyesült Államok Nemzeti Igazságügyi Intézete (NIJ) kutatásai szerint a bírósági tárgyalóterem „gyermekbarátabbá” tételével, mint például a nyilvánosság kizárásával, a szülők részvételével a vallomástétel gyermekre gyakorolt negatív hatásai csökkenthetők; továbbá egy gyermekbarát helyen sokkal pontosabb, vagyis a valóságnak jobban megfelelő vallomást tesznek a gyerekek, mint egy rideg hivatali helyiségben, rendőrségi szobában. Kiemelendő, hogy a gyermekek esetén egy baba, plüssmackó vagy valamilyen más játék alkalmazása segít egy barátságos közeg megteremtésében, a vallomástétel során pedig a gyermek gátlásainak feloldásában.²¹

***1. A pozitív tapasztalat /nem gyermekmeghallgató szoba contra gyermekmeghallgató szoba/*²²**

„Két kisgyermek történetén keresztül arra kívánok rámutatni, hogy mennyiben is könnyíti meg a gyermekmeghallgató szoba a gyermekek és az eljáró hatóság tagjainak helyzetét. Bence, 10 éves- szexuális erőszak áldozata Bencét az egyik járásbíróság bírója a helyi önkormányzat egyik hivatali helyiségében hallgatta meg a vele történekről. A meghallgatásról az ügyben érintettek, köztük a 16 éves vádlott is értesítést kapott, a meghallgatáson részt vehetett. Ennek ellenére Bencével a bírón kívül csak az édesanyja volt jelen. A bíró elmondása szerint a kisfiú nagyon félt, sokszor elpityeredett, amikor a történekről kérdezte, a kérdésekre pedig alig akart válaszolni. Amikor válaszolt azt is csak anyukája biztatására igen szűkszavúan tette. Mindez nagymértékben elnehezítette a tényállás feltárását. Lili, 13 éves- szexuális erőszak áldozata Lilit nevelőapja cselekményéről, a vele történekről gyermekmeghallgató szobában hallgatták meg. A gyermekmeghallgató szobában rajta kívül csak a (nyomozási) bíró és Lili édesanyja lehetett jelen, a

²⁰ A Be. 211.§ (4a). 21 32/2011. (XI.18.) KIM rendelet 1.§ (1) és (2) bekezdés. 22 Uo. 1.§ (5) bekezdés. 23 Ld. bővebben: A gyermekmeghallgató szoba használatbavételéről, használatának rendjéről szóló 1/2013. (I.8.) ORFK utasítás, 9. pont. Doktori Műhelytanulmányok 2015. 102. old.

²¹ Dr. Ignézi Hajnalka előadása alapján 2015. szeptember, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

²² <http://www.arsboni.hu/fokuszban-a-gyermekekkozpontu-igazsagszolgaltatas-avagy-a-gyermekek-meghallgato-szobak-mukodese.html> (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

helyiségben a vádlott és egyéb érdekelt nem tartózkodhatott. A tényállás feltárását a játékokkal teli szoba nagyban megkönnyítette és a kislánynak sem volt túlzottan megterhelő a történetek elmondása. Lili az egyik plüssmaci segítségével mutatta meg, hogy mit tett vele a nevelőapja, a történetek ellenére bátor volt és a kérdésekre korához mérten pontosan és részletesen válaszolt. A beszélgetést követően elmondta, hogy nagyon tetszik neki a szoba, máskor is szívesen jönne ide „játszani”, és „ugyanilyen Micimackós függönyt szeretne a saját szobájába is”. A fentiekből levonható az a következtetés, hogy bár a két gyermek ugyanazt a traumát élte át, közel egyidősen, Bence - akit egy gyermekek számára zordnak tűnő hivatali helyiségben hallgattak meg - sokkal nehezebben kezelte azt, mint Lili - aki a gyermekmeghallgató szobában mesélt nevelőapja bűncselekményéről.

Nem kétséges, hogy minden gyermek más, máshogyan éli meg a vele történeteket, de egy barátságos környezet, egy kötetlen beszélgetés, a színes képek, falak, játékok nagymértékben megkönnyítik a gyermekek és persze az eljáró hatóság tagjainak munkáját is. Nem kétséges továbbá az sem, hogy a gyermekmeghallgató szobák kialakításával egy lépéssel közelebb kerültünk a végső célhoz, vagyis a gyermekközpontú, a gyermekbarát igazságszolgáltatás megteremtéséhez.”

2. Hiányosságok a meghallgató-szobákban²³

Budapesten nincs elég speciális hatósági helyiség a gyermekek számára. Több megyében rendkívül rossz az ilyen helyiségek kihasználtsága, egyben több helyen az okoz gondot, hogy város szélén alakították ki a meghallgató szobákat, máshol elavult a géppark, így nehézséget okoz a jegyzőkönyvvezetés, és videofelvétel készítésére sincs mindenhol lehetőség. Igazságügyi pszichológust és gyermekvédelmi szakembert is nehéz szerezni a kihallgatásokra, tekintettel arra, hogy kevés a szakember.

Az Országos Bírói Hivatal (OBH) elnöke több hiányosságról is tájékoztatta az ombudsmant. A Szolnoki Törvényszék jelzése szerint például a Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság meghallgató szobája viszonylag távol, a város periferiáján helyezkedik el, ezért az ügyészek egyetlen esetben sem kezdeményezték a kihallgató helyiség használatát. A miskolci rendőrkapitányság meghallgató

---

²³ http://mno.hu/magyar_nemzet_belfoldi_hirei/hianyossagok-a-meghallgatoszobakban-1304856, Farkas Melinda, (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

szobája pedig az úgynevezett befogadó körleten található, így a gyermek láthatja a gyanúsított rabosítását, ami hátrányosan érintheti.

A Komárom- Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság gyermekmeghallgató szobájának számítógépparkja a nyomozási bírók szerint elavult, és az eltérő szövegszerkesztő programok nehezítették a jegyzőkönyvezést.

További probléma, hogy a 14. életévének betöltése előtt álló kamaszt is ilyen szobában kell meghallgatni. A serdülő magához méltatlannak érezheti a játékokkal berendezett helyiséget, ami azt eredményezheti, hogy kihallgatását komolytalannak, súlytalannak tartja, és ez veszélyeztetheti a kihallgatás hatékonyságát.

A gyermekvédelmi dolgozó, illetve a gyámügyi szakember is csak hivatali munkaidőben érhető el, ami a büntetőeljárásban fennakadást okozhat.

VIII. A gyermekbarát igazságszolgáltatás

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása szerint a gyermekbarát igazságszolgáltatás „olyan igazságszolgáltatási rendszer, amely az elérhető legmagasabb szinten biztosítja a gyermekek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését, figyelembe véve az alábbiakban felsorolt elveket, megfelelően tekintetbe véve a gyermek érettségét, értelmi szintjét és az ügy körülményeit.”

„Olyan igazságszolgáltatás, amely hozzáférhető, az életkornak megfelelő, gyors, gondos, a gyermekek jogaihoz és szükségleteihez igazodó és azokra koncentrált, tiszteletben tartja a gyermekek jogait, beleértve a tisztességes eljáráshoz való jogot, az eljárásban való részvétel és az eljárás megértésének jogát, a magánélet, a családi élet, az integritás és a méltóság tiszteletben

tartásához fűződő jogot.”²⁴

Az Európai Bizottság a 2011. évben a gyermekek jogainak érvényesítése érdekében egy ütemtervet fogadott el, melyben a gyermekkorú áldozatok kiemelt figyelmet kapnak. Jelenleg a III. Gyermekkori Program Ciklus a Monacoi Stratégia 2012-2015 van hatályban, amely az alábbi célkitűzéseket tartalmazza:

- Támogatni kell a gyermekbarát szolgáltatásokat
- a gyermekekkel szembeni erőszak valamennyi formáját fel kell számolni
- biztosítani kell a védtelen és a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek jogainak védelmét
- elő kell segíteni a gyermekek részvételét az őket érintő folyamatokban.

Magyarország Kormánya 2012-ben meghirdette a „Gyermekek központú igazságszolgáltatás Évét”. Ezt a kifejezést hallva a laikusok számára is egyértelmű, hogy a gyermekek védelme a fő cél. De mit is jelent ez a kifejezés pontosan, és hogyan is valósul meg e sérülékeny csoport védelme az igazságszolgáltatás gyakorlatában?

A „Gyermekek központú igazságszolgáltatás” a gyermekek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését biztosítja. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatása úgy definiálja a gyermekbarát igazságszolgáltatás modelljét, hogy „az egy olyan igazságszolgáltatási rendszert jelent, amely garantálja, tiszteletben tartja, és hatékonyan érvényre juttatja valamennyi gyermeki jogot az elérhető legmagasabb színvonalon, meghatározott alapelvek szem előtt tartásával és a gyermek fejlettségének, érettségi fokának és az ügy körülményeinek figyelembevételével. Így a gyermekbarát igazságszolgáltatás jellemzői különösen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, a gyermek életkorának megfelelő gyors, az emberi méltóságot tiszteletben tartó, a gyermeki jogokat elismerő és figyelembe vevő rendszer, melyben érvényre jut a gyermek joga az eljárásban való részvételre, az eljárás megértésére, a magán- és családi életének tiszteletben tartására és a méltóságára.”

A gyermekközponitú igazságszolgáltatás modelljében az 1989. évi ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 1. cikkének definíciója szerint „gyermek a 18. életévét be nem töltött személy, kivéve, ha a reá

---

²⁴ http://www.parlament.hu/documents/10181/73472/Infojegyzet_2014_4_gyermekbarat_igazsagszolgalattas.pdf/5e9b28d2-df43-492e-bd53-fd8536c4862c (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

alkalmazandó jogszabályok értelmezésében nagykorúságát már korábban eléri.” A gyermekek sokféleképpen kerülhetnek kapcsolatba az igazságszolgáltatással, így például ha bűncselekményt követnek el, ha a szüleik elválnak, és nem tudnak megegyezni a gyermekelhelyezésről, ha bűncselekmény tanúivá, illetve áldozatává válnak.

Az angolszász minta alapján kialakított meghallgató szobák a gyermekek lelki és fizikai biztonságát hivatottak szolgálni az eljárási cselekmény során; a gyermekkorúak lehetőség szerinti kíméletével, érdekének szem előtt tartásával.

X. Összefoglalás

„A gyerekek sok mindent tudnak, néha a legfurcsább dolgokkal is tisztában vannak.

A gyerekeknek nagyon jó érzékük van.

Sokat látnak, sokat megértenek, ha ritkán is beszélnek róla.

Sokat tudnak, amit a felnőttek nem vesznek észre.”

(Agatha Christie)²⁵

A gyermek meghallgatása különleges szakértelmet és hozzáállást igényel, akár büntetőjogi, akár polgárjogi ügyről legyen szó, ezért fontos, hogy a gyermekek eljárásokba történő bevonása számukra a legmegfelelőbb körülmények biztosításával pl. játékok között történjen és ne a tárgyalóteremben, amely esetleg elrettentné őket.

A gyermeknek érthető és számára kielégítő módon kell tájékoztatást adni és tájékoztatni kell arról, hogy az igazságszolgáltatás rendszerében dolgozók mit tudnak tenni érte.

Fontos, hogy a gyermeknek az eljárás során hozott határozatot megfelelően elmagyarázzák, bűnelkövető gyermek esetén pedig a kiszabott büntetésnek az egyéni szükségleteit figyelembe vevőnek kell lennie, amely a társadalmi reintegrációt is biztosítja.²⁶

---

²⁵ <http://www.citatum.hu/idezet/41339>, fordította: Losonczy Gábor (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

²⁶ <https://gyermekjogikor.wordpress.com/2012/04/25/a-gyermekbarat-buntetoeljaras/> (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

Magyarországon probléma, hogy az eljárások elhúzódnak, kis számban használják csak a gyermekkihallgató-szobákat és a zártcélú távközlő hálózat útján való meghallgatást. A szakemberek ismeretei hiányosak a különböző életkorú gyermekek kognitív képességeivel és érzelmi-lelki állapotával, fejlettségével kapcsolatban.

E gyerekek félresiklása törvényszerűnek mondható. A társadalom alappillére, a család felbomlása, a pénz fétise tönkre tette a szocializációjukat. Az általánosan elfogadott normák elsajátítása egy olyan közegben, mint amelyet az 1990-es években megéltünk, és élünk azóta is, nagyon sok felnőtt embernek sem sikerült.

A vadkapitalizmus a már szocializálódott, a társadalmi normákat elsajátított és addig alkalmazó embertársaink egy részének az életében is törést okozott. Átértékelődött a bűn fogalma.

Úgy gondolom, hogy a gyermekek életkorukból fakadóan sokkal kiszolgáltatottabbak és veszélyeztetettebbek, amikor büntetőeljárásba kerülnek, így fokozottan ügyelni kell arra, hogy az eljárás a lehető legkevesebb ártalommal járjon, és megelőzhető legyen a másodlagos viktimizáció. Az eljárás által okozott újbóli áldozattá válás abból fakad, hogy a gyermek a kihallgatások során - és 14 éven aluli sértett esetén erre 6-8-14 alkalommal is sor kerülhet! - újra és újra átéli a cselekményt. A tettes igyekszik megrendíteni az áldozat szavahihetősége iránti bizalmat, melynek eredményeképpen megkérdőjelezi a gyermek igazmondását, nem hisznek neki. Ráadásul még esetleg a család felbomlásáért is őt hibáztatja környezete.

A tárgyalóterem a bíróság épülete mind a gyermek számára teljesen szokatlan és idegen környezet, ahol csak egy ismerős személy van vele, a törvényes képviselője vagy gondozója.

Kérdéses, hogy fel tud-e oldódni ebben a környezetben, hiszen mindenképpen a bírónak és az ügyésznek olyan válaszokat adnia, melyből kiderül, hogy mi volt a sérelmére elkövetett bűncselekmény. Így a legjobb a megértő, nyugodt határozott magatartás tanúsítása a gyermekkorú tanúval szemben.

Véleményem szerint a törvényes képviselőnek és a szülőnek is rendkívül nagy a felelőssége. Amikor megindul a büntetőeljárás pszichésen és mentálisan is segítségre fog szorulni a gyermek. A gyermekkorú tanúk még lehet, hogy nem minden részletet jegyeznek meg, lehet, hogy nem volt számukra fontos az a momentum vagy részlet, mely a nyomozást előre vihetné vagy az elkövető felelősségre vonásában segítene.

A nyomozási bíró és az ügyész is befolyásolhatja a gyermekkorú tanút, magával a kérdésfeltevéssel is. Nem könnyű megtalálni azt a szó- és hangsúlyhasználatot ezekkel a tanúkkal szemben, mely egyrészt nem ijeszti meg, másrészt a kérdésekre olyan választ tud adni, mely nem befolyásolt.

A gyermekek - életkorukból adódóan is - általában keveset mondanak az őket ért sérelmekről. Azonban Agatha Christie fenti idézetéből is jól látszik, hogy ennek ellenére sokat tudnak, számos olyat is megfigyelnek, melyek a felnőttek számára érdektelennek tűnhetnek. Kérdezhetünk tőlük, de csak óvatosan, nehogy úgy érezzék, hogy mindenáron meg akarjanak felelni és ki fog derülni, hogy sok gyermekből válik igen jó tanú.

Összefoglalva az eddigieket elmondhatjuk, hogy a gyermekek kihallgatása során figyelembe kell venni, hogy befolyásoló hatású lehet a gyermeknek az a vágya is, hogy megfeleljen.

Az új Be. törekedett a gyermekkorúak kihallgatásával kapcsolatos garanciális szabályok kiépítésére, azonban álláspontom szerint ez még korántsem teljes és további kimunkálást igényelne, csak úgy, mint ennek a polgári eljárási vetületei. A jogalkotóktól célszerű lenne egy részletesebb és a gyermekek érdekeit jobban szem előtt tartó olyan eljárásjogi szabályozás, illetve törekedni kellene külön ezen ágazattal foglalkozó szakemberek képzésére a bíróságon.

Felhasznált Irodalomjegyzék

A Be. 211.§ (4a). 21 32/2011. (XI.18.) KIM rendelet 1.§ (1) és (2) bekezdés. 22 Uo. 1.§ (5) bekezdés.
23 Ld. bővebben: A gyermekmeghallgató szoba használatbavételéről, használatának rendjéről szóló
1/2013. (I.8.) ORFK utasítás, 9. pont. Doktori Műhelytanulmányok 2015. 102.

Szabó András: A fiatakorúak és büntetőjog, Budapest, Közgazd. és Jogi K., 1961

Dr. Ignéczi Hajnalka Pázmány Péter Katolikus Egyetemen megtartott előadása, 2015. szeptember.

Dr. Lux Ágnes , Pázmány Péter Katolikus Egyetemen megtartott előadásai. 2015. szeptember

[http://www.parlament.hu/documents/10181/73472/Infojegyzet_2014_4_gyermekbarat_igazsagszol
galtatas.pdf/5e9b28d2-df43-492e-bd53-fd8536c4862c](http://www.parlament.hu/documents/10181/73472/Infojegyzet_2014_4_gyermekbarat_igazsagszol
galtatas.pdf/5e9b28d2-df43-492e-bd53-fd8536c4862c) (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

http://mno.hu/magyar_nemzet_belfoldi_hirei/hianyossagok-a-meghallgatoszobakban-1304856,
Farkas Melinda, (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

[http://www.arsboni.hu/fokuszban-a-gyermekkozpontu-igazsagszolgaltatas-avagy-a-
gyermekmeghallgato-szobak-mukodese.html](http://www.arsboni.hu/fokuszban-a-gyermekkozpontu-igazsagszolgaltatas-avagy-a-
gyermekmeghallgato-szobak-mukodese.html) (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_HU
.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_HU
.pdf) (2015. január 3.). 18 Gyurkó: i. m. 114. (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

[https://www.google.hu/?gfe_rd=cr&ei=IFrtVsOpLdLR8gfc56KoDw#q=+John+Locke+pedag%C3%B3gi%C
3%A1j%C3%A1nak+filoz%C3%B3fiai+%C3%A9s+t%C3%A1rsadalmi+alapjai](https://www.google.hu/?gfe_rd=cr&ei=IFrtVsOpLdLR8gfc56KoDw#q=+John+Locke+pedag%C3%B3gi%C
3%A1j%C3%A1nak+filoz%C3%B3fiai+%C3%A9s+t%C3%A1rsadalmi+alapjai) (utoljára frissítve: 2016.
május 8. napján)

<https://gyermekjogikor.wordpress.com/2012/04/25/a-gyermekbarat-buntetoeljaras/> (utoljára
frissítve: 2016. május 8. napján)

<http://www.citatum.hu/idezet/41339>, fordította: Losonczy Gábor (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

Dr. Ódor Éva: Kiskorúak, fiatalkorúak a büntető igazságszolgáltatásban. Jogi Forum publikáció 2016. 3. oldal.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Robert_K._Merton (utoljára frissítve: 2016. május 8. napján)

Felhasznált jogszabályok jegyzéke

A gyermekmeghallgató szoba használatbavételéről, használatának rendjéről szóló 1/2013. (I.8.) ORFK utasítás

A Büntetőeljárásról szóló 1998.évi XIX. törvény

A Büntetőeljárásról szóló 1998.évi XIX. törvény Nagykommentára

A Polgári Perrendtartásról szóló 1953. évi III. Törvény

A Polgári Perrendtartásról szóló 1953. évi III. Törvény Nagykommentára